

Villu Kõve
Riigikohus

Teie 10.03.2021 nr 5-21-2/2

Meie .04.2021 nr 2-8/21-8/3

Arvamus lastekaitseaduse § 20 lõike 1¹ põhiseaduspärasuse osas

Austatud esimees

Riigikogu sotsiaalkomisjon tänab võimaluse eest avaldada arvamust, kas lastekaitseaduse (edaspidi ka *LasteKS*) § 20 lg 1¹ on PSJV nr 5-21-2 lahendamisel asjassepuutuv ning kas nimetatud säte on põhiseadusega §-dega 11, 19 ja 29 kooskõlas.

Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas küsimust käesoleva aasta 19. aprilli istungil ning jõudis otsusele, et *LasteKS* § 20 lg 1¹ ei ole asjassepuutuv norm ja seetõttu ei ole konkreetne normikontroll lubatav.

- 1. Lastekaitseaduse eesmärk ja arutelu Riigikogus.** Riigikogu võttis lastekaitseaduse eelnõu ([677 SE](#)) vastu 2014. aastal ja seadus jõustus 2016. aasta 1. jaanuaril. Lastekaitseadus loob üldise raami lastekaitsealasele tegevusele kogu riigis, kaasates nii riigi kui ka kohaliku tasandi, avalik-õiguslikud ja eraõiguslikud juriidilised isikud. Seaduses sätestatud põhimõtted, nõuded ja kohustused laienevad kõigile füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kes oma tegevuses puutuvad kokku laste ja lastekaitsega. Seadus kehtestati ühiskonnas last väärtustava ning lapse arengut soodustava käitumise ja elulaadi kujundamiseks, last toetava keskkonna loomiseks, lapse huvide esikohale seadmiseks, lapse elukvaliteedi parendamiseks ja lapse igakülgse arengu toetamiseks, tervist ja heaolu ohustavates tingimustes viibivale lapsele õigeaegse ja asjakohase abi ja hoolduse tagamiseks.

LasteKS §-s 20 sätestati lapsega töötava isikuna töötamise piirangud. Eelnõu seletuskirja kohaselt tagatakse sättega, et lastega kokkupuutuvatele kutsealadele ei pääseks töötama isikud, keda on karistatud või kes on sundravile määratud inimkaubanduse, seksuaalse enesemääramise vastaste kuritegude, prostitutsiooni- ja lastepornoga seotud kuritegude eest. Piirang kehtestati, et kaitsta laste isikupuutumust ja tagada nende julgeolek. Lõikes 1 sätestatud keeld on suunatud laste kaitsele seksuaalse väärkohtlemise eest ja lõikes 2 toodud piirangute eesmärk on kaitsta laste isikupuutumust ja tagada nende julgeolek. Tegemist on tõsiste süütegudega ning seetõttu on põhjendatud piirata nendes süütegudes karistust kandvate isikute tööalast kokkupuudet lastega. Taoline praktika on kasutusel ka näiteks Soomes, kus seaduses on esitatud loetelu kuritegudest, mida karistusregistri väljavõttesse kantakse, kuid Soomes ei tähenda karistus küll absoluutset keeldu isikut tööle võtta, kuid töandjal on diskretsiooniõigus ning vastava otsuse tegemisel peab põhjalikult hindama kõiki asjaolusid.

2. **Kriminaalkoodeksis sätestatud alaealise kaasatõmbamise regulatsiooni (KrK § 202) mõju lastekaitseadusele.** 2017. aasta sügisel täiendati LasteKS §-i 20 lõikega 1¹. Lõige lisandus sotsiaalhoolekande seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse (489 SE) eelnõu menetlemisel. Ettepaneku tegi Sotsiaalministeerium peale eelnõu I lugemist, põhjusel, et lastega võisid töötada ka sellised inimesed, kelle karistatust ning seost vana kriminaalkoodeksi paragrahvidega ei ole kontrollitud. Sotsiaalkomisjon esitas ettepaneku enda nimel.

Muudatusega täiendati lastekaitseaduses sätestatud lastekaitsetöötajana ja lapsega töötava isikuna töötamise piiranguid karistustega, mis oli isikutele määratud enne karistusseadustiku jõustumist kehtinud kriminaalkoodeksi alusel. Hõlmates lastekaitseaduse loetelusse ka karistusregistri seaduse rakendussättes ehk §-s 36 olevad kriminaalkoodeksi paragrahvid, lahendati seaduses võimalik vastuolu, mis võib tekkida asjaolust, et materiaalne keeld lastega töötamiseks on sätestatud konkreetsete kuriteokoosseisudena lastekaitseaduses ning päringu tegemisel väljastavate karistuste loetelu karistusregistri seaduses. Muudatusettepaneku eesmärk oli, et lastega töötamise eluaegne keeld rakendub ka nendele isikutele, keda on karistatud enne karistusseadustiku jõustumist ja mis vastavad oma olemuselt LasteKS § 20 lõikes 1 loetletud karistusseadustikus sätestatud kuritegudele.

Kr.K § 202 kehtetuks tunnistamine ei tähenda, et kõik selle paragrahvi alusel karistust kandvad isikud vanglast vabanevad, vaid seda, et edaspidi sellist karistust ei määrata. Alaealise kaasatõmbamine kuriteole on täna hõlmatud peamiselt KarS §-ga 175. LasteKS § 20 viitab kehtetule KrK § 202-le seetõttu, et lastega töötamise keeld kehtiks täna ka nendele isikutele, keda kunagi KrK kehtimise ajal on karistatud § 202 alusel, st et keeld töötada lastega kehtiks edasi ka pärast omaaegse karistuse ära kandmist ja kustumist.

3. **Kutsetunnistus, tegevusluba ja tööandja kohustus kontrollida isiku õigust lastega töötada.** Vastavalt spordiseadusele on treener isik, kellel on treenerikutse kutseaduse tähenduses. Eestis on treeneritele kutseandja Eesti Olümpiakomitee, kes tunnistab treeneri kutse kehtetuks viidates lastekaitseadusele. LasteKS § 20 lg 1¹ ei saa olla treeneri kutsetunnistuse andmisest keeldumise ega treeneri kutse kehtetuks tunnistamise aluseks. LasteKS § 20 lg 3 ei reguleeri kutse andmist (kutsetunnistus), vaid tegevusloa andmist. Kutsetunnistust reguleerib kutseaduse § 15 lg 1. Kutsetunnistus näitab isiku kompetentsust teatud valdkonnas töötamiseks ning lastekaitseaduse alusel ei anta hinnangut isiku kompetentsusele ja selle vastavusest kutsetunnistuse tasemele. Kutsetunnistuse kehtetuks tunnistamise aluseid reguleerib kutseaduse § 22 lõige 1. LasteKS § 20 lg 3 paneb konkreetse isiku tööandjale kohustuse kontrollida, kas tööle asuda soovival isikul on lubatud töötada lastega. Tööandjatel on suur vastutus valimaks tööle inimesi, kes oma isikuomadustelt sobivad lastega tegelema ja kelle väärtushinnangud ja hoiakud on ühiskonna üldiste moraalnormidega kooskõlas.

Sotsiaalkomisjon asus seisukohale, et LasteKS § 20 ei reguleeri kutse andmisega seotud küsimusi, vaid kehtestab üldised lastega töötamise piirangud. LasteKS § 20 piirangud keelavad isikul töötamise lastega (sh nt töötamise lasteasutuses), kuid mitte üldiselt töötamist teatud elualal. Kui isikule laieneb lastekaitseadusest keeld töötada lastega, ei tohi talle anda tegevuseks luba. Tegevusluba ei anna automaatselt füüsilisele isikule (antud juhul treenerile) kutsetegevusega tegelemise õigust.

Sotsiaalkomisjon leiab, et kuigi lastega töötamise piiranguga sekkutakse minevikus teatud kuritegusid toime pannud isiku õigusesse vabalt valida elukutset ja töökohta (PS § 29), on see lubatud teise isiku (antud juhul laste) õiguste ning vabaduste kaitsmiseks ja LasteKS §

20 ei välista isiku töötamist sellisel tegevusalal, kus ta saab töötada üksnes täiskasvanutega, mis oluliselt leevendab PS § 29 põhiõiguse riivet.

4. Eelnevast lähtuvalt leiame, et LasteKS § 20 lg 1¹ ei ole asjassepuutuv norm ja seetõttu ei ole konkreetne normikontroll lubatav.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Siret Kotka

Esimees